

Eğitim Programı

Okuryazarlığı

Editör:

Yavuz BOLAT

Editör: Doç. Dr. Yavuz BOLAT

EĞİTİM PROGRAMI OKURYAZARLIĞI

ISBN 978-625-7582-92-6

DOI 10.14527/9786257582926

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Kasım 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No:141 A/33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Okuryazarlık kavramının hızlı yükselişi bu kavramın farklı disiplinler arasında yeni okuryazarlık türlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu yeni okuryazarlık türlerinden birisi olan eğitim programı okuryazarlığı son dönemlerde yapılan araştırmalarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram; eğitim programı okuryazarlığı, program okuryazarlığı vb. gibi farklı yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmış ve bu konuyla ilgili çok sayıda çalışma literatürde yerini almıştır. Yapılan bu çalışmalara rağmen konunun tam olarak açıklanamamış olması *eğitim programı okuryazarlığı* kavramının ayrıntılı olarak açıklanmasını zorunlu kılmıştır.

Gelişen ve değişen eğitim-öğretim süreçleri öğretmen yeterliklerini artırmış ve zenginleştirmiştir. Bu gelişim ve değişime rağmen eğitimde program geliştirme ve geliştirilen eğitim programının dilini anlama halen önemli bir öğretmen yeterliği olmakla birlikte gün geçtikçe de önemini artırmaktadır. Bu durum eğitim programı okuryazarlığı kavramının açıklanması, anlaşılması ve eğitimciler tarafından yeniden keşfedilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda kitabımız öğretmen yeterlikleri için önemli bir noktayı oluşturan eğitim programı ve eğitim programı okuryazarlığı üzerine odaklanmaktadır.

Eğitim programı okuryazarlığı kavramını açıklama, anlama ve keşfetme üzerine temellendirilen bu bilimsel kitapta; *Eğitim Programı Okuryazarlığını Açıklama, Keşfetme ve Anlama, Eğitim Programı Okuryazarlığı Yolunda Teori ve Uygulamayı Birleştirmek: Programa Bağlılık ve Programı Uyarılma Dengesi, Etken Öğretmenliğin İnşasında Temel Bir Yeterlik Olarak Eğitim Programı Okuryazarlığı, Eğitim Programı Okuryazarı Olarak Öğretim Programlarını Anlamak: Paradigma Değişimi, Eğitim Programının Psikolojisi, Eğitimde Program Geliştirme Modellerini Kavrama, Eğitim Programı Liderliği, Eğitim Programı Temelinde İçerik Oluşturma, Eğitim Programına Uygun Öğretim Ortamlarını Oluşturma, Eğitim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları, Eğitim Programlarında Beden Eğitimi ve Spor, Özel Eğitimde Eğitim Programı Okuryazarlığı, 21. Yüzyıl Becerileri ve 21. Yüzyıl Becerilerinin Eğitim Programlarına Yansımaları, Eğitim Programı Okuryazarlığı Üzerine Araştırmalar* konularına yer verilmektedir.

Farklı branşlardan öğretmenler ve öğretmen adayları, program geliştirme sürecinde çalışan araştırmacılar, lisansüstü öğrenim gören veya bu konuyu önemli bulan okuyucular için *Eğitim Programı Okuryazarlığı* konusunda faydalı olacağına inandığımız bu kitapta sekiz farklı üniversiteden alanında uzman on beş bilim insanının emeği bulunmaktadır. Eserin oluşturulmasında emeği geçen ve bölüm yazarlığı yapan değerleri arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Editör

Doç. Dr. Yavuz BOLAT
ORCID No: 0000-0002-2398-9208

Kasım 2021

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Doç. Dr. Yavuz BOLAT

- 1. Bölüm: Eğitim Programı Okuryazarlığını Açıklama, Keşfetme ve Anlama**
Doç. Dr. Yavuz BOLAT, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2398-9208
- 2. Bölüm: Eğitim Programı Okuryazarlığı Yolunda Teori ve Uygulamayı Birleştirme: Programa Bağlılık ve Programı Uyarlama Dengesi**
Dr. Öğr. Üyesi Sibel GÜZEL YÜCE, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-9816-1624
- 3. Bölüm: Etken Öğretmenliğin İnşasında Temel Bir Yeterlik Olarak Eğitim Programı Okuryazarlığı**
Dr. Öğr. Üyesi Cahit ERDEM, Afyon Kocatepe Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6988-8122
- 4. Bölüm: Eğitim Programı Okuryazarı Olarak Öğretim Programlarını Anlamak: Paradigma Değişimi**
Dr. Fadıl ŞİRAZ, MEB
ORCID No: 0000-0002-5478-7529
Doç. Dr. Recep KAHRAMANOĞLU, Gaziantep Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6670-8165
- 5. Bölüm: Eğitim Programının Psikolojisi**
Doç. Dr. Mehmet BOYACI, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6980-4857
- 6. Bölüm: Eğitimde Program Geliştirme Modellerini Kavrama**
Dr. Öğr. Üyesi Rabia SARICA, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-8725-3646
- 7. Bölüm: Eğitim Programı Liderliği**
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet BAŞ, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-9309-8702
- 8. Bölüm: Eğitim Programı Temelinde İçerik Oluşturma**
Dr. Öğr. Üyesi Fikriye KANATLI ÖZTÜRK, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4513-3686
- 9. Bölüm: Eğitim Programına Uygun Öğretim Ortamlarını Oluşturma**
Dr. Öğr. Üyesi Zeki ÖĞDEM, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2051-3976
- 10. Bölüm: Eğitim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımları**
Dr. Öğr. Üyesi Sami PEKTAŞ, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4753-6112

11. Bölüm: Eğitim Programlarında Beden Eğitimi ve Spor

Doç. Dr. Mahmut Gülle, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-9967-0703

12. Bölüm: Özel Eğitimde Eğitim Programı Okuryazarlığı

Arş. Gör. Halil İbrahim YILDIRIM, Anadolu Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5525-9197

13. Bölüm: 21. Yüzyıl Becerileri ve 21. Yüzyıl Becerilerinin Eğitim Programlarına Yansımaları

Dr. Öğr. Üyesi Canses TİCAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
ORCID No: /0000-0003-1459-9168

14. Bölüm: Eğitim Programı Okuryazarlığı Üzerine Araştırmalar

Dr. Öğr. Gör. Celalettin KORKMAZ, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7249-1070

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	vi
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMI OKURYAZARLIĞINI AÇIKLAMA, KEŞFETME VE ANLAMA

Giriş.....	2
Eğitim Programını Açıklama.....	2
Hedef (Kazanım-Amaç-Erek-Gaye-Beceri-Yeterlik-Yetkinlik).....	6
İçerik (Muhteva-Kapsam-Konular-Konu Ağı-Konu Listesi)	8
Öğrenme-Öğretme Süreçleri (Eğitim Durumları)	10
Ölçme ve Değerlendirme (Sınama Durumları)	12
Eğitim Programı Okuryazarlığını Keşfetme.....	12
Eğitim Programı Okuryazarlığının Önemi Anlama	15
Eğitim Programı Okuryazarlığı Yeterlikleri	18
Sonuç ve Değerlendirme	21
Kaynakça.....	23

2. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMI OKURYAZARLIĞI YOLUNDA TEORİ VE UYGULAMAYI BİRLEŞTİRME: PROGRAMA BAĞLILIK VE PROGRAMI UYARLAMA DENGESİ

Giriş.....	30
Öğretim Programına Bağlılık ve Önemi.....	31
Öğretim Programına Bağlılık Ekseninde Program Geliştirme, Uygulama ve Değerlendirme Dinamikleri	34
Öğretim Programına Bağlılığı Ölçme İhtiyacı	37
Öğretmen Özellikleri.....	38
Program Özellikleri	40
Kurumsal Özellikler.....	41
Katılımcı Özellikleri ve Duyarlılığı.....	42
Bağlamsal Özellikler	43
Öğretim Programına Bağlılık Ekseninde Programı Uyarlama Dinamikleri	44
Programa Bağlılık ve Programı Uyarlama Tartışması.....	44
Öğretim Programını Uyarlama.....	45
Öğretmenlerin Yaptıkları Uyarlamaların Amacı ve Türleri.....	47
Program Uyarlama Sürecine İlişkin Öneriler	51
Sonuç ve Değerlendirme	52
Kaynakça.....	54

3. BÖLÜM

ETKEN ÖĞRETMENLİĞİN İNŞASINDA TEMEL BİR YETERLİK OLARAK EĞİTİM PROGRAMI OKURYAZARLIĞI

Giriş.....	60
Eğitim Programı.....	60
Curriculum Making: Eğitim Programını Kim Yapar?.....	62
Sınıf Düzeyinde Program Geliştirme	64
Öğretmen Etkenliği.....	67
Eğitim Programı Okuryazarlığı.....	69
Öğretmen Etkenliği ve Eğitim Programı Okuryazarlığı İlişkisi.....	71
Sonuç ve Değerlendirme	73
Kaynakça.....	74

4. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMI OKURYAZARI OLARAK ÖĞRETİM PROGRAMLARINI ANLAMAK: PARADİGMA DEĞİŞİMİ

Giriş.....	78
Paradigmalar ve Paradigmadaki Değişim.....	78
Pozitivizm Paradigması.....	78
Postpozitivizm Paradigması	79
Eğitim Programı	80
Program Geliştirmede Paradigma Değişimi: Yeniden Kavramsallaştırmacılık ...	81
Yeniden Kavramsallaştırmacılık Akımı	81
Yeniden Kavramsallaştırmacılık Tarihi.....	82
Yeniden Kavramsallaştırmacılıkta Felsefi Temeller.....	83
Yeniden Kavramsallaştırmacılıkta Kuramlar	83
Yeniden Kavramsallaştırmacılıkta Odaklar ve Çalışma Konuları	86
Yeniden Kavramsallaştırmacılıkta Odak	86
Yeniden Kavramsallaştırmacılıkta Çalışma Konuları	87
Yeniden Kavramsallaştırmacılıkta Programı Anlama.....	88
Yorumbilim (Hermenötik)	88
Yeniden Kavramsallaştırmacılık ve Programı Anlamada Alt Boyutlar	89
Programı Tarihsel Bir Metin Olarak Anlama.....	90
Programı Politik Bir Metin Olarak Anlama	90
Programı Irksal Bir Metin Olarak Anlama	92
Programı Cinsiyet Bağlamında Anlama	92
Programı Fenomenolojik Bir Metin Olarak Anlama	92
Programı Postyapısal Bir Metin Olarak Anlama	93

Programı Otobiyografik Bir Metin Olarak Anlama	94
Programı Estetik Olarak Anlama.....	94
Programı Teolojik Bir Metin Olarak Anlama	95
Programı Kurumsal Bir Metin Olarak Anlama	95
Programı Uluslararası Alanlar Bağlamında Anlama	96
Sonuç ve Değerlendirme	96
Kaynakça.....	98

5. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMININ PSİKOLOJİSİ

Giriş.....	102
Eğitim Programı Geliştirmenin Psikolojik Temelleri.....	102
Eğitimde Program Geliştirme ve Gelişim Psikolojisi	103
Öğrenme Psikolojisi ve Eğitimde Program Geliştirme	106
Davranışçı Yaklaşım ve Öğrenme	107
Klasik Koşullanma-Ivan Pavlov	108
Bitişiklik Kuramı-John B. Watson	109
Edimsel Koşullanma-Burrhus Frederick Skinner.....	110
Davranışçılık ve Eğitim Program Geliştirme	111
Bilişsel Kuramlar	111
Jean Piaget ve Bilişsel Gelişim	112
Bilişsel Kuramlar ve Eğitimde Program Geliştirme.....	113
Çevre, Gelişim ve Öğrenme.....	113
Sonuç ve Değerlendirme	114
Kaynakça.....	116

6. BÖLÜM

EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME MODELLERİNİ KAVRAMA

Giriş.....	118
Tyler'ın Program Geliştirme Modeli	122
Taba'nın Program Geliştirme Modeli	124
Taba-Tyler'ın Program Geliştirme Modeli	126
Saylor, Alexander ve Lewis'in Program Geliştirme Modeli.....	128
Hunkins'in Program Geliştirme Modeli	130
Wheeler'ın Program Geliştirme Modeli.....	133
Miller ve Seller'in Program Geliştirme Modeli	136
Oliva'nın Program Geliştirme Modeli	138
Kerr'in Program Geliştirme Modeli	141

Tanner ve Tanner'ın Program Geliştirme Modeli.....	144
Millî Eğitim Bakanlığı Program Geliştirme Modeli Örneği ve Sonuç.....	145
Sonuç ve Değerlendirme	147
Kaynakça.....	150

7. BÖLÜM EĞİTİM PROGRAMI LİDERLİĞİ

Giriş.....	154
Eğitim Programı Nedir?	156
Eğitim Programı Liderliği	157
Eğitim Programı Liderliğin Kapsamı	160
Eğitim Programı Lideri ve Liderlik Rolü	163
Eğitim Programı Liderliğinin Aşamaları ve Yaklaşımları.....	169
Eğitim Programı Liderliği Stilleri.....	171
Dağıtımçı Liderlik.....	172
Dönüşümsel Liderlik	172
Dönüştürücü Liderlik.....	173
Hizmetkâr Liderlik	174
Sonuç ve Değerlendirme	174
Kaynakça.....	177

8. BÖLÜM EĞİTİM PROGRAMI TEMELİNDE İÇERİK OLUŞTURMA

Giriş.....	186
İçerik Seçimi	187
İçerik Düzenleme İlkeleri.....	189
İçerik Düzenleme Yaklaşımları	190
İçerik Düzenleme Stratejileri	193
Makro Stratejiler (Yapılandırma Stratejileri).....	193
Mikro Stratejiler (Sunu Stratejileri)	193
İçerik Türleri	194
MEB Taslak Ders Kitapları ve Eğitim Araçları ve Bunlara Ait e-İçeriklerin İncelenmesi Kriterleri.....	196
Sonuç ve Değerlendirme	201
Kaynakça	202

9. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMINA UYGUN ÖĞRETİM ORTAMLARINI OLUŞTURMAK

Giriş.....	204
Öğrenme Ortamlarının Önemi.....	205
Öğrenme Ortamlarının Özellikleri.....	207
Alternatif Öğrenme Ortamları.....	210
Etkili Öğrenme Ortamları Özellikleri.....	211
Bazı Yaklaşımlara Göre Öğrenme Ortam Düzeni.....	212
Okullarda Öğrenme Ortamı Düzenleme.....	214
Üst Politikalarda Öğretim Ortamları.....	215
Sonuç ve Değerlendirme.....	216
Kaynakça.....	218

10. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI

Giriş.....	222
Ölçmenin Temel Kavramları.....	223
Ölçme.....	223
Doğrudan Ölçme.....	224
Dolaylı Ölçme.....	224
Türetilmiş Ölçme.....	225
Ölçmede Birim.....	225
Ölçek.....	225
Sınıflama Ölçek Türü.....	225
Sıralama Ölçek Türü.....	226
Eşit Aralıklı Ölçek Türü.....	226
Eşit Oranlı Ölçek Türü.....	226
Ölçüt.....	226
Değerlendirme.....	227
Ölçmede Hata, Hata Türleri ve Hata Kaynakları.....	228
Sabit Hata.....	228
Sistematik Hata.....	228
Tesadüfi Hata.....	229
Hata Kaynakları.....	229
Ölçme Araçlarının Psikometrik Özellikleri.....	230
Kullanışlılık.....	230
Güvenirlilik.....	231

Geçerlik	233
Bilgi, Beceri ve Yetenek.....	235
Geleneksel Ölçme ve Değerlendirme Araçları	237
Yazılı Yoklama Soru Türü	237
Kapalı Uçlu Sorular	239
Açık Uçlu Sorular.....	239
Yazılı Yoklama Soru Türlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Kullanımı....	240
Kısa Cevaplı Soru Türleri.....	241
Doğru-Yanlış Soru Türleri	242
Çoktan Seçmeli Soru Türleri	243
Eşleştirme Soru Türü.....	245
Sözlü Yoklama Soru Türü	246
Tamamlayıcı Ölçme ve Değerlendirme Araçları	247
Performans Değerlendirme	248
Öğrenci Ürün Dosyası (Portfolyo)	251
Öz, Akran ve Grup Değerlendirme	252
Öz Değerlendirme	252
Akran Değerlendirme	253
Grup Değerlendirme	254
Proje	255
Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik)	256
Kontrol Listeleri	256
Dereceleme Ölçekleri	257
Sonuç ve Değerlendirme	257
Kaynakça.....	260

11. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMLARINDA BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR

Giriş.....	262
Beden Eğitimi	262
Beden Eğitiminin Genel Amaçları.....	263
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı Temel Alt Boyutları.....	264
Öğretim Programlarının Temel Perspektifi.....	264
Beklenen Değerler.....	265
Yetkinlikler.....	266
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programının Uygulanması	267
Beden Eğitimi ve Spor Öğretim Programının Özel Amaçları	267
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programının Alana Özgü Becerileri	269
Beden Eğitimi ve Spor Programının Zaman İçerisinde Gelişimi	270

Öğretim Boyutlarına Göre Beden Eğitimi ve Spor Eğitim Programı.....	272
Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı	272
Temel Hareket Eğitimi ve Oyun.....	272
Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı	273
Özelleşmiş Hareketler Dönemi	273
Orta Öğretim Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programı	274
Sonuç ve Değerlendirme	277
Kaynakça.....	278

12. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİMDE EĞİTİM PROGRAMI OKURYAZARLIĞI

Giriş.....	282
Özel Eğitim Programını Açıklamak	282
Genel Eğitim ve Özel Eğitim İlişkisi.....	284
Özel Eğitimde Değerlendirme, Kaba Değerlendirme	285
Özel Eğitimde Etkili Ders Planı Hazırlama	288
Amaç Seçimi ve Uygun Amaç Yazımı.....	288
Uzun Dönemli Amaçların Seçiminde Dikkat Edilecek Faktörler	289
Kısa Dönemli Amaçların Seçiminde Dikkat Edilecek Faktörler	291
Kısa Dönemli Amaçların Başlangıç ve Bitiş Tarihi.....	292
Belirlenen Hedeflere Ulaşmada Kullanılacak Öğretim Yöntemi ve Materyaller	292
Değerlendirme Yöntemleri	292
Verilecek Ek Hizmetlerin ve Özelliklerin Belirlenmesi	292
Sonuç ve Değerlendirme	295
Kaynakça.....	296

13. BÖLÜM

21. YÜZYIL BECERİLERİ VE 21. YÜZYIL BECERİLERİNİN EĞİTİM PROGRAMLARINA YANSIMALARI

Giriş.....	300
21. Yüzyıl Becerileri Nedir?	300
21. Yüzyıl Becerilerine İlişkin Uluslararası Çerçevesel	302
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development [OECD]) Çerçevesi	302
21. Yüzyıl Öğrenmesi İçin P21 Ortaklığı (P21 Partnership for 21st Century Learning) Çerçevesi	304
Eğitimde Teknoloji İçin Uluslararası Toplum (International Society for Technology in Education [ISTE]) Çerçevesi	305

21. Yüzyıl Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Öğretilmesi (Assessment & Teaching of 21st Century Skills [ATSC21]) Çerçevesi.....	306
Ulusal Araştırma Konseyi (National Research Council [NRC]) Çerçevesi.....	307
Kuzey Merkez Bölgesel Eğitim Laboratuvarı (North Central Regional Educational Laboratory [NCREL]) Çerçevesi.....	307
Asya Topluluğu (The Asian Society) Çerçevesi.....	308
Birleşmiş Milletler Eğitimsel, Bilimsel ve Kültürel Organizasyonu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]): Öğrenme Matriksleri Görev Gücü Çerçevesi	308
Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Forum) Çerçevesi	309
Wagner'in Çerçevesi	310
Akademik, Sosyal ve Duygusal Öğrenme İçin İşbirliği (The Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning [CASEL]): Sosyal ve Duygusal Öğrenme Çerçevesi	310
Birleşmiş Milletler Eğitimsel, Bilimsel ve Kültürel Organizasyonu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]) Bangkok: Çapraz Yetkinlikler Çerçevesi	311
Avrupa Komisyonu (European Commission): Yaşam Boyu Herkes İçin Anahtar Yetkinlikler Geliştirme Çerçevesi	312
Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölge Ofisi (United Nations Children's Fund Regional Office for the Middle East and North Africa [UNICEF-MENA]): Yaşam Becerileri ve Vatandaşlık Eğitimi Çerçevesi	313
Cambridge Yaşam Yetkinlikleri Çerçevesi	313
21. Yüzyıl Becerilerinin Türkiye, Finlandiya ve Singapur'un Eğitim Programlarına Yansımaları	314
Türkiye.....	314
Finlandiya	317
Singapur	319
Sonuç ve Değerlendirme	322
Kaynakça.....	323

14. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMI OKURYAZARLIĞI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR

Giriş.....	328
Eğitim Programı Okuryazarlığı Araştırmaları.....	329
Araştırmaların Değerlendirilmesi.....	338
Sonuç ve Değerlendirme	344
Kaynakça.....	346

Yazarlar Hakkında.....	351
-------------------------------	------------

1. BÖLÜM

EĞİTİM PROGRAMI OKURYAZARLIĞINI AÇIKLAMA, KEŞFETME VE ANLAMA

Doç. Dr. Yavuz BOLAT, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-2398-9208

Bölüm İçeriği

- Giriş
- Eğitim Programını Açıklama
- Eğitim Programı Okuryazarlığını Keşfetme
- Eğitim Programı Okuryazarlığının Önemi Anlama
- Eğitim Programı Okuryazarlığı Yeterlikleri
- Sonuç ve Değerlendirme
- Kaynakça

GİRİŞ

Eğitim programı okuryazarlığını açıklamak, keşfetmek ve anlamak için öncelikli olarak eğitim programı kavramı ve onun okuryazarlığı üzerinde durmak gerekmektedir. Eğitim programı okuryazarlığının önemi ve bu okuryazarlık türünün yeterliklerinin açıklanması bu bölümün temel içeriğini oluşturmakla birlikte kitabın devamında eğitim programı okuryazarlığı yeterlikleri bağlamında hazırlanan diğer bölümlerle ilgili olarak temel bir anlayış geliştirebileceksiniz.

Eğitim Programını Açıklama

Eğitim programına (Curriculum) açıklık getirmek onu net bir şekilde tanımlamak bu sürecin başında karşılaşılan en büyük zorluktur. Çünkü eğitim programını açıklamak için yapılan tanımlar oldukça fazla kafa karıştırıcı ve farklı anlamlar taşıdığından kavramın kullanılmaya başlandığı andan günümüze kadar kavram üzerinde karmaşa halen devam etmektedir. Ancak bir yerden başlamak gerekirse eğitim programını açıklamak için genellikle içerik, öğrenme-öğretme süreci, pedagoji ve değerlendirme kavramlarına atıfta bulunulması gerekmektedir (Rizvi ve Lingard, 2010). Bu kavramlar eğitim programını var eden temel unsurlardır.

Toplumsal anlaşma yönlü bakış açısına göre eğitim programları, eğitime yön veren değerlerin belirlendiği, toplumun okullaşma hedefleri ve bu okullaşmadan beklentilerinin ne olduğunun ifade edildiği siyasi olduğu kadar ideolojik bir zeminde temellendirilerek oluşturulmuş bir siyasi belge olarak görülmektedir (Norberg ve Johansson, 2010). Bu bakımdan eğitim programları hemen her toplumun kurucu değerleri ve o toplumun meydana getiren siyasal yapılardan izler barındırmaktadır.

Günümüzde, eğitim kurumları eğitim sürecinin en önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilebilir (Eriş ve Kılıçoğlu, 2019). Ancak eğitim sistemlerinin insan yetiştirme politikalarını gerçekleştirmek için kullandığı resmi olan en temel araç eğitim programlarıdır (Staback, 2016). Eğitim programları bir okuldaki öğretime yön verirken bununla birlikte yapısı itibarıyla okulda ya da bir bölgedeki eğitimin tutarlılığını sağlamaktadır (Folsom ve diğerleri, 2017). Bu tutarlılığın oluşması eğitimcilerin, öğretmen ya da liderlerin eğitim programını doğru okuyabilmesiyle gerçekleşmektedir.

Eğitim programı -çoğu zaman müfredat olarak da açıklanır- belirli içeriğin nasıl organize edileceğini ve öğretileneğinin tanımlandığı, öğretmenlerin ve okul liderlerinin eğitimsel çalışmalarını bilgilendiren bir araç olduğundan öğrenme-

öğretme üzerinde etkili rol oynar (Woulfin ve Gabriel, 2020). Eğitim programı, toplumun üzerinde önemle durduğu; sosyal, pozitif ve teknik bilimler, dil, din, örf-adet, gelenek ve görenekler, yaşam becerileri, toplumun değerleri gibi en değerli gördüğü şeylerin yeni nesillerine aktarılmasında kullanılan toplumsal, sosyolojik ve bilimsel verileri içeren, geniş sosyal ve toplumsal anlaşmayı yansıtan, yasa yapıcının ve eğitim sistemini düzenleyen temel erkin politika beyanı olan resmi olarak onaylanmış teknik bir belgedir (Bolat, 2017). Bu teknik belgeyi doğru biçimde okuyup anlayabilmek için bazı teknik bilgi ve becerilerin yeterliğine sahip olmak gerekmektedir. Çünkü eğitim programı çok yönlü ve derinlemesine özellikler içermektedir. Eğitim programının bu çok yönlü bileşenli yapısı eğitimcilerin yanında onların temel hizmet alıcısı olan öğrencileri ve öğrencilerin içinde yer aldığı tüm toplumu etkiler (Ornstein ve Hunkins, 2018). Bu etki düzeyiyle birlikte eğitim programları öğrenme-öğretme süreçlerine aktif kılavuzluk eden önemli eğitsel resmi araçlardır. Bu bakımdan eğitim programını, okul tarafından eğitim hedeflerine ulaşmak için planlanan ve yönlendirilen tüm öğrenme deneyimleri (Tyler, 1957) olarak tanımlamak yanlış sayılmayacaktır. Eğitim programının eğitim sistemi içerisindeki tanımlanan bu rolleri dikkate alındığında eğitim sisteminin en kritik yönlerinden birini oluşturduğu görülmektedir (Null, 2011). Bu kritik yönün eğitimcilerle doğru algılanması ve verimli kullanılması eğitimsel yapıların tümü üzerinde olumlu bir etki sağlayacaktır.

Bernstein (2000) eğitim programına farklı bir bakış açısıyla ona “*eğitsel bir araç-aygıt*” ve “*okulun kültürel rölesi*” olarak yaklaşmaktadır. Bu durum eğitim programını kültürel ve eğitsel işlev bakımından temellendiren bir anlayışa yöneltmektedir. Marsh ve Willis (1999) eğitim programını farklı alanlardaki öğrenmeleri ve bilgiyi kapsayan yaşamda kullanılacak genel beceriler ve bilgiye ulaşılabilen öğrenme deneyimlerinin belirlenmesi olarak açıklamaktadır. Wiles ve Bondi (2007) eğitim programını, çocukların öğretmenlerinin rehberliğinde kazandığı tüm deneyimler olarak tanımlanmıştır. Hümanist yaklaşıma göre eğitim programı, önceden hazırlanmış eğitici engeller dizisi ve bir çocuğun okul içinde yaşadığı birtakım deneyimleriyle açıklanmaktadır (Eisner, 2005). Bu nedenle eğitim programı, okulun sorumlu olduğu tüm planlı öğrenme çıktıları ve okuldan beklenen sonuçların ifade edildiği bir eğitsel doküman olarak algılanabilir (Popham ve Baker, 1970). Ayrıca toplumsal ve sosyolojik işlevi açısından eğitim programı, bir ülkenin geleceğine yön vermek için amaçlanan birey ve toplum profilini oluşturmak için kullanılan bir yol haritası olarak kabul edilir (Oliva ve Gordon, 2013).

Türkiye’de eğitim programı ile ilgili olarak literatürde en fazla karşılık bulunan iki temel tanımdan ilki “düzenli öğrenme yaşantıları bütünü” (Ertürk, 2013), ikincisi ise “eğitim-öğretim faaliyetlerini yürüten bir eğitim kurumu tarafından,